

POSTANOWIENIE

Dnia 9 marca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Henryk Pietrkowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku R. Zakładu Energetycznego S.A.

przy uczestnictwie E. J.

i Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta K.

o zasiedzenie służebności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 marca 2006 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 19 kwietnia 2005 r.,

- 1. uchyla zaskarżone postanowienie; oddala apelację i zasądza od uczestniczki postępowania E. J. na rzecz wnioskodawcy kwotę 60 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego,**
- 2. zasądza od uczestniczki postępowania E. J. na rzecz wnioskodawcy kwotę 120 zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w K. po rozpoznaniu sprawy z wniosku R. Zakładu Energetycznego S.A z udziałem E. J. i Skarbu Państwa – Prezydenta m. K. o stwierdzenie, że Skarb Państwa z dniem 1 stycznia 1985 r. nabył przez zasiedzenie służebność gruntową przesyłowej linii energetycznej napowietrznej, przechodzącej przez działkę stanowiącą własność uczestniczki postępowania E. J. – zmienił, wskutek uwzględnienia apelacji tej uczestniczki, postanowienie Sądu Rejonowego w K. uwzględniające ten wniosek, w ten sposób, że wniosek oddalił.

Według ustaleń dokonanych przez Sąd Rejonowy, przedsiębiorstwo państwowe będące poprzednikiem prawnym wnioskodawcy, na podstawie pozwolenia administracyjnego z 19 maja 1959 r. realizowało inwestycję elektryczną, a wcześniej - w latach pięćdziesiątych XX w. – postawiło na działce E. J. dwa słupy elektryczne spięte przewodami. Sąd Rejonowy uznał, że poprzednik prawny wnioskodawcy w 1964 r. stał się posiadaczem w złej wierze (budowa linii energetycznej nastąpiła niezgodnie z obowiązującym wówczas prawem) służebności linii energetycznej obciążającej działkę E. J. Koniec biegu 20 – letniego terminu zasiedzenia przypadł na dzień 1 stycznia 1985 r. Sąd Rejonowy stwierdził, że nabycie służebności nastąpiło nie na rzecz wnioskodawcy, lecz Skarbu Państwa, który wówczas był faktycznym właścicielem nieruchomości władnącej, będącej tylko w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego (art. 128 k.c. obowiązujący w dniu 1 stycznia 1985 r.).

Sąd Okręgowy odmiennie niż Sąd Rejonowy uznał, że wspomniana inwestycja elektryczna nie była samowolą budowlaną, wręcz odwrotnie zrealizowana została po uzyskaniu zezwolenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w K., a więc spełnieniu wymagań przewidzianych w przepisach (art. 8) obowiązującej do 1962 r. ustawy elektrycznej z dnia 21 marca 1922 r. (t. j. Dz. U. 1935 Nr 17, poz. 98). Ustawa ta wyposażała organ administracji państwowej w prerogatywy podlegające realizacji w sposób arbitralny. Właściciel nieruchomości nie mógł skutecznie przeciwstawić się obciążeniu jego gruntu, spowodowanym budową linii elektrycznej, mógł jedynie dochodzić roszczeń odszkodowawczych.

Tego rodzaju ingerencja w sferę cudzej własności była więc – jak podkreślił Sąd Okręgowy – przejawem imperialnych działań państwa za pośrednictwem swoich terenowych organów administracji. Jeżeli władztwo nad rzeczą wynika z władczych i publicznych funkcji państwa, to w zakresie takiego władztwa nie jest posiadaczem w rozumieniu prawa cywilnego (art. 336 k.c.). Nie może więc powoływać się na nabycie własności nieruchomości lub służebności gruntowej obciążającej tę nieruchomość w drodze zasiedzenia. Z tych powodów Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie i wniosek oddalił.

Skarga kasacyjna wnioskodawcy oparta została na podstawie naruszenia art. 292 w zw. z art. 172 § 1 i 2 k.c. i art. 336 k.c. przez błędną ich wykładnię polegającą na uznaniu, że Skarb Państwa nie mógł posiadać służebności gruntowej w zakresie posadowienia, przebiegu i eksploatacji linii energetycznej, mimo że wznosił on i eksploatował tę linię w ramach wypełniania zadań gospodarczych państwa poprzez swoje przedsiębiorstwo energetyczne w celu dostarczania energii elektrycznej podmiotom trzecim na podstawie umów cywilnoprawnych. W ocenie skarżącego, uchylene ustawy elektrycznej na mocy art. 23 ustawy z dnia 30 maja 1962 r. o gospodarce energetycznej (Dz. U. Nr 32, poz. 150) spowodowało od dnia 8 czerwca 1962 r. ustanie podstawy prawnej do wykonywania władztwa państwowego przez Skarb Państwa (jego przedsiębiorstwa energetyczne) nad nieruchomościami obciążonymi liniami energetycznymi. Skarb Państwa wykonywał więc władztwo w ramach *dominium*, a nie jak- przyjął Sąd Okręgowy – w ramach *imperium*.

Skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie apelacji uczestniczki postępowania E. J.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota zagadnienia występującego w sprawie sprowadza się do kwestii, czy władanie Skarbu Państwa nad przedmiotową nieruchomością wykonywane było w ramach *dominium* – jak przyjął Sąd Rejonowy, czy w ramach *imperium* – jak uznał Sąd Okręgowy.

Wyrażony w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1993 r., III CZP 72/93, OSNC 1994, nr 3, poz. 49, a także w innych orzeczeniach, w tym w powołanym przez Sąd Okręgowy

postanowieniu z dnia 29 października 1996 r., III CKU 8/96 (OSNC 1997, nr 4, poz. 38) pogląd odmawiający uznania za posiadanie samoistne władania uzyskanego w następstwie wypełniania przez państwo zadań publicznych w ramach *imperium*, może być uznany za trafny tylko wtedy, o ile władanie to nie odpowiadało wykonywaniu własności państwowej, czego najlepszymi przykładami były przypadki zarządu dzierżenia. Były nimi: zarząd wykonywany na podstawie dekretu z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dz.Pr.P.P Nr 21, poz. 87ze zm.), zarząd wykonywany na podstawie dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz. U. Nr 13, poz. 87 ze zm.), zarząd państwowy nad budynkami wykonywany na podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 9 czerwca 1959 r. w sprawie przejmowania budynków w zarząd państwowy (Dz. U. Nr 38, poz. 237 ze zm.) i rozporządzenia Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 5 października 1974 r. w sprawie przejmowania budynków nie stanowiących własności jednostek gospodarki uspołecznionej w zarząd terenowych organów administracji państwowej lub jednostek gospodarczych (Dz. U. Nr 37, poz. 222). We wszystkich tych sytuacjach zarząd łączył się z faktycznym władaniem nieruchomością za właściciela lub dotychczasowego posiadacza. Władanie to nie przybrało więc nawet postaci posiadania zależnego, lecz tylko dzierżenia (art. 338 k.c.). Pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy, w zakresie, w jakim dotyczy mieszczącego się w granicach prawa własności władania uzyskanego w następstwie wypełniania przez państwo zadań publicznych, pozostaje w sprzeczności z uregulowaniem zawartym w art. 336 k.c. Kwalifikowanie bowiem władania nieruchomością tak, jak władą nią właściciel, jako posiadania samoistnego nie doznaje żadnych ograniczeń. Nie uzasadniają ich także okoliczności towarzyszące uzyskaniu władania odpowiadającego wykonywaniu – jak w rozpoznawanej sprawie – własności państwowej, w szczególności okoliczność polegająca na uzyskaniu władania w drodze aktu o charakterze władcym (w ramach *imperium*). Stanowisku temu, zasługującemu na aprobatę, dał wyraz Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 maja 2003 r., V CK 13/03 (OSP 2004, nr 4, poz. 53), w którym podkreślił, że charakterystyczne dla organów państwowych jest właśnie to, że realizują one swoje funkcje przez

podejmowanie aktów władczych i że akty te mogą prowadzić także do objęcia nieruchomości we władanie w granicach prawa własności. To, że uzyskanie władztwa nad nieruchomością w granicach własności jest następstwem wykonywania uprawnień państwa jako podmiotu prawa publicznego, nie zmienia charakteru tego władztwa i tym samym nie może wykluczać jego kwalifikowania jako posiadania samoistnego.

Z przytoczonych względów za uzasadnioną uznać należało podstawę kasacyjną naruszenia art. 172 w zw. z art. 336 k.c. i art. 292 k.c. przez błędną wykładnię tych przepisów i w konsekwencji odmowę ich zastosowania.

Należało więc na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzec, jak w sentencji.